

بررسی و تحلیل راهبردهای مدیریت مهاجران افغانستانی استان خراسان رضوی با استفاده از مدل SWOT-ANP

سیدهادی زرقانی - دانشیار گروه جغرافیای سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد
محمد قنبری* - دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه فردوسی مشهد و عضو گروه مشاوران جوان شهرداری مشهد
مرتضی رضوی‌نژاد - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه تهران و عضو گروه مشاوران جوان شهرداری مشهد

تأیید نهایی: ۱۳۹۴/۰۸/۲۷

پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۰۸/۰۵

چکیده

موضوع مهاجرت و اقامت اتباع خارجی به‌ویژه مهاجران افغانستانی در ایران و استان خراسان رضوی، از مسائلی است که با وجود برخی آثار مثبت، ناهنجاری‌ها و معضلات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی متعددی را در پی داشته است. هدف این پژوهش، بررسی و تحلیل راهبردهای برنامه‌ریزی و مدیریت مهاجران افغانستانی استان خراسان رضوی است. روش تحقیق، توصیفی-تحلیلی است. برای تعیین قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای حضور مهاجران افغانستانی در این استان، از مدل SWOT و برای اولویت‌بندی راهبردها از مدل ANP استفاده شده است. نتایج پژوهش و خروجی مدل ANP نشان می‌دهد در وضعیت فعلی، باید به راهبرد تدافعی با کسب بیشترین امتیاز توجه شود و در اولویت قرار گیرد. در میان گزینه‌های مختلف راهبرد تدافعی، گزینه‌های WT1، WT3 و WT5 دارای بیشترین امتیاز و به ترتیب دارای اولویت اول، دوم و سوم شناخته شدند. راهبرد WT1 مربوط به لزوم هماهنگی بیشتر بین سازمان‌ها و تدوین برنامه مدون و دقیق درباره مهاجران خارجی برای جلوگیری از ارتکاب جرم، قاچاق و سوءاستفاده اطلاعاتی بیگانگان است. WT2 در ارتباط با ضرورت ایجاد هماهنگی بین سازمان‌های مختلف در امور مهاجران خارجی به‌منظور کنترل و مدیریت اتباع خارجی و افغانستانی در استان و کشور است. WT3 نیز به ضرورت به‌روزرسانی قوانین و اجرای دقیق آن و تهیه آمار دقیق درباره مهاجران خارجی در جهت جلوگیری از تغییر بافت کالبدی شهرها و روستاها، ازدواج‌های غیرقانونی و تغییر هرم سنی جمعیت استان و کشور مربوط می‌شود.

واژه‌های کلیدی: استان خراسان رضوی، راهبرد، مدل SWOT-ANP، مهاجران افغانستانی.

مقدمه

بعد از حمله شوروی به افغانستان، مهاجران و پناهندگان زیادی به پاکستان و ایران وارد شدند. در این دوره، دولت پاکستان مرزهای ورودی خود را با دقت بیشتری کنترل می‌کرد و به همین جهت، حدود ۸۰ درصد از پناهندگان افغانستانی در پاکستان، در اردوگاه‌های ویژه اسکان یافتند، اما در ایران در سال‌های اول پس از انقلاب، سیاست مشخصی برای میزان و نحوه پذیرش پناهندگان افغانستانی وجود نداشت. احساس ضرورت برای کمک به برادران و خواهران مسلمان افغانستانی که زیر فشار ارتش شوروی قرار داشتند و مرز گسترده غیرقابل کنترل میان ایران و افغانستان، مانع نظارت دقیق بر ورود افغان‌ها به خاک ایران شد. به همین دلیل، بیش از ۹۰ درصد از افغان‌های مهاجر وارد شهرها و روستاهای ایران شدند و برای تأمین مخارج خود مشغول به کار شدند؛ درحالی‌که کنترل بیشتر روی پناهندگان افغانستانی، از ابتدا امکان‌پذیر بود (کریمی موغاری، ۱۳۸۳: ۶۴). اشغال افغانستان به وسیله نیروهای شوروی سابق، به ورود موج عظیم جمعیتی، شامل حدود ۲/۹ میلیون نفر افغانستانی به ایران منجر شد (فهیمی‌راد، ۱۳۹۰: ۳۱۳). از سوی دیگر، در سال ۱۹۹۲ با شکست شوروی در افغانستان و سقوط رژیم کمونیستی نجیب‌الله، خطمشی ایران به لزوم بازگشت پناهندگان به کشورشان تغییر یافت و قرارداد سه‌جانبه‌ای بین دولت‌های ایران، افغانستان و کمیساریای عالی سازمان ملل در امور پناهندگان به امضا رسید که طی این تفاهم‌نامه، فرایند گسترده بازگشت به افغانستان طی دو سال به اجرا گذاشته شد (کوپکه، ۲۰۱۱: ۱)، اما جنگ داخلی بین نیروهای مجاهدین و ظهور طالبان، مرحله جدیدی از خشونت و ناآرامی را در افغانستان دامن زد و نه تنها برنامه بازگشت افغانستانی‌ها به کشورشان به‌طور مناسب انجام نشد، به دلیل این ناآرامی، موج جدیدی از پناهندگان و مهاجران به سمت ایران عزیمت کردند.

براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۸۵، تعداد مهاجران افغانستانی در کشور ۱،۲۱۱،۱۷۱ نفر بود و در سال ۱۳۹۰ به ۱،۴۵۲،۵۱۳ نفر افزایش یافت. در سال ۱۳۸۵، تعداد مهاجران افغانستانی در استان خراسان رضوی ۱۶۰،۸۹۲ نفر و نسبت به جمعیت کل افغانستانی‌های داخل کشور ۱۳/۲۸ درصد بود. در سال ۱۳۹۰، تعداد مهاجران افغانستانی در استان خراسان رضوی ۲۰۵،۸۵۹ نفر بود که نسبت به جمعیت کل افغانستانی‌های داخل کشور ۱۴/۱۷ درصد بود. این ارقام بیانگر افزایش کمی مهاجران افغانستانی در استان خراسان رضوی نسبت به کل کشور است. شایان ذکر است که این عدد شامل تعداد زیادی از مهاجران و پناهندگان نمی‌شود که به‌طور غیرقانونی وارد ایران شده‌اند و در این کشور اقامت دارند.

پدیده مهاجرت و اقامت اتباع خارجی در ایران به‌ویژه استان خراسان رضوی و کلان‌شهر مشهد، از جمله مسائلی است که ضمن داشتن برخی آثار مثبت، ناهنجاری‌ها و معضلات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی متعددی را نیز در پی دارد. برای رفع این معضلات یا به حداقل رساندن تبعات آن، پیش از هر چیز، داشتن راهبرد معین و برنامه‌ریزی دقیق و هماهنگ به‌ویژه در زمینه مدیریت مهاجران خارجی ضرورت و اهمیت دارد. بدین منظور و با توجه به حضور تعداد زیادی از مهاجران و پناهندگان افغانستانی در استان خراسان رضوی و همچنین هم‌مرزبودن با این کشور، این پژوهش به بررسی و تحلیل راهبردهای استان در زمینه مدیریت مهاجران افغانستانی می‌پردازد.

مبانی نظری

مهاجرت

مهاجرت به معنای عام کلمه عبارت است از «ترک سرزمین اصلی و ساکن شدن در سرزمین دیگر به‌طور موقت یا دائم» (شیخی، ۱۳۶۹: ۴۶)، اما به معنای اخص کلمه - که مهم‌ترین نوع تحرک جمعیت است - عبارت است از «جاب‌جاشدن دسته‌جمعی یا انفرادی انسان‌ها به‌طور دائم بدون قصد بازگشت به مبدأ» (جوان، ۱۳۹۰: ۳۱۶). مهاجرت، شکلی از تحرک جغرافیایی یا مکانی جمعیت است که بین دو واحد جغرافیایی انجام می‌گیرد. این تحرک باید به تغییر محل اقامت معمولی

فرد از مبدأ یا محل اقامت قبل از مهاجرت وی، به مقصد یا محل اقامت جدید بینجامد. به نظر گروهی از صاحب‌نظران، مهاجرت نوعی انتخاب است که مهاجر انجام می‌دهد. علل و انگیزه‌های این انتخاب هرچه باشد، نتیجه ملموس آن، تغییر محل اقامت معمولی فرد از یک محدوده جغرافیایی به محدوده دیگر است، اما نمی‌توان مهاجرت را همواره اقدامی انتخابی تلقی کرد. مهاجرت در شرایط اضطراری بر اثر عواملی رخ می‌دهد که خارج از خواست و اراده فرد است و بر وی تحمیل می‌شود. در اینجا تفکیک بین مهاجر اصلی و افرادی که همراه وی از محل اقامت خود به محل جدید عزیمت می‌کنند، ضروری است و چه بسا در مواردی بین خواست و انتخاب این دو گروه، همسانی و همسویی کامل وجود نداشته باشد. افرادی که خود تصمیم‌گیر اصلی مهاجرت نباشند و به دنبال مهاجر اصلی یا بر اثر مهاجرت وی اقدام به مهاجرت کنند، «مهاجران تبعی» نامیده می‌شوند. تعداد مهاجران تبعی به‌طور معمول بیش از مهاجران اصلی است و مسائل و مشکلات مهاجرت نیز بیشتر از آنان نشئت می‌گیرد و بر آنان تحمیل می‌شود (زنجانی، ۱۳۸۰: ۵).

پناهجو^۱

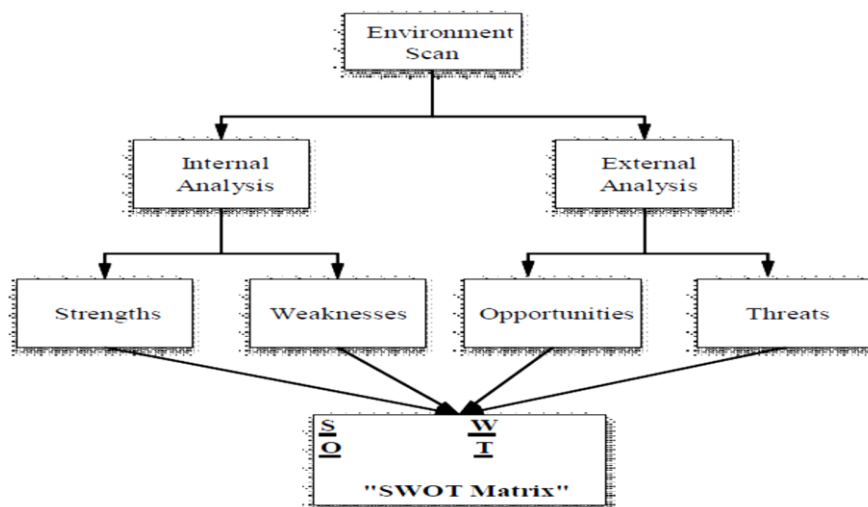
پناهجویان افرادی هستند که از مرزهای بین‌المللی عبور می‌کنند تا از جنگ و شرایط خطرناک کشور خود در امان بمانند، اما منتظر می‌مانند تا کشور میزبان در مورد درخواست پناهندگی آنان تصمیم بگیرد.

پناهنده^۲

پناهندگان افرادی هستند که در خارج از کشور خود زندگی می‌کنند و به دلیل «ترس معقول از تعقیب برحسب نژاد، مذهب، ملیت، عضویت در یک گروه اجتماعی خاص یا عقیده سیاسی» قادر به بازگشت نیستند (زرقانی و سجاسی، ۱۳۹۴: ۹۷).

مدل برنامه‌ریزی راهبردی SWOT

روش‌ها و تکنیک‌های زیادی برای تحلیل موارد راهبردی در فرایند مدیریت راهبردی می‌توان به کار گرفت، اما تحلیل SWOT- که قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها را ارزیابی می‌کند- متداول‌ترین آنهاست (نخعی کمال‌آبادی و دیگران، ۱۳۸۹: ۲۶).

شکل ۱. چارچوب تحلیلی SWOT

منبع: گورنر، ۲۰۱۲: ۱۹۹۰

1. Asylum Seeker
2. Refugee

تحلیل SWOT یک ابزار مهم پشتیبان تصمیم‌گیری است و به‌طور معمول، به‌عنوان وسیله‌ای برای تحلیل محیط‌های بیرونی و درونی سیستم به‌کار می‌رود (کانگاس، ۲۰۰۳: ۳۵۰). همچنین تحلیل SWOT پایه خوبی برای تشکیل راهبرد فراهم می‌آورد. با وجود این، این تحلیل، در سنجش و ارزیابی مراحل، محدودیت‌هایی نیز دارد. در تحلیل معمولی SWOT، دامنه عوام برای تعیین تأثیر هر عامل در طرح یا راهبرد پیشنهادی قابل‌اندازه‌گیری نیست. به‌عبارت دیگر، مدل SWOT را نمی‌توان برای مشخص کردن اهمیت نسبی عوامل به‌کار گرفت. همچنین این تحلیل، قابلیت ارزیابی تناسب آلترناتیوها را برای تصمیم‌گیری ندارد (کاجانوس و دیگران، ۲۰۰۴: ۵۰۱). با این حال، مدل SWOT به عوامل در تحلیل به‌صورت دقیق اشاره می‌کند و عوامل را به‌صورت جدا، خلاصه و کلی توضیح می‌دهد؛ به‌ویژه اینکه مدل SWOT عوامل تحلیل را به‌صورت درونی (قوت‌ها و ضعف‌ها) و بیرونی (فرصت‌ها و تهدیدها) طبقه‌بندی می‌کند؛ بنابراین، نتایج مدل SWOT اغلب فقط فهرست ناقصی از عوامل بیرونی و درونی به‌دست می‌دهد. به همین سبب، قابلیت آن را ندارد که به‌طور جامع، فرایند تصمیم‌گیری راهبردی را ارزیابی کند (رهنمایی و دیگران، ۱۳۹۰: ۸۵).

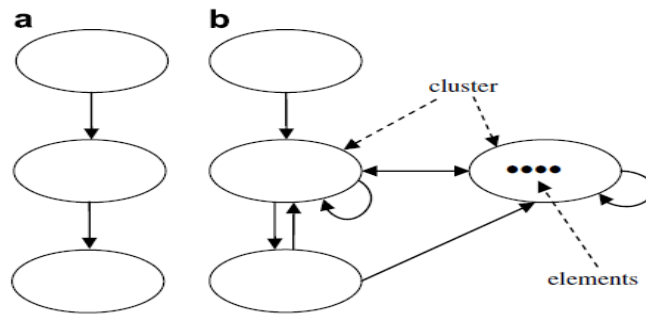
جدول ۱. راهبردهای چهارگانه ماتریس SWOT و نحوه تعیین آن

ضعف‌ها (W)	قوت‌ها (S)	
راهبردهای WO (حداقل - حداکثر): از بین بردن ضعف‌ها با استفاده از فرصت‌ها (راهبرد محافظه‌کارانه)	راهبردهای SO (حداکثر - حداکثر): بهره‌برداری از فرصت‌ها با استفاده از قوت‌ها (راهبرد تهاجمی)	فرصت‌ها (O)
راهبردهای WT (حداقل - حداقل): کاهش ضعف‌ها با پرهیز از تهدیدها (راهبرد تدافعی)	راهبردهای ST (حداکثر - حداقل): جلوگیری از بروز تهدیدها با استفاده از قوت‌ها (راهبرد رقابتی)	تهدیدها (T)

منبع: گلکار، ۱۳۸۴: ۳۶۵؛ فردا، ۱۳۸۳: ۳۴؛ هادیانی و دیگران، ۱۳۹۱: ۱۱۶

تلفیق ANP و SWOT

فرضیه اصلی AHP بر عملکرد مستقل گروه‌های بالایی سلسله‌مراتبی از همه قسمت‌های پایینی آن و از معیارها یا آیتم‌های هر سطح بنا نهاده شده است. بسیاری از مشکلات تصمیم‌گیری به‌صورت سلسله‌مراتبی ساختاری نمی‌شود؛ چراکه امکان دارد شامل فعل‌وانفعال و ارتباط عوامل گوناگون با یکدیگر شود. گاهی ممکن است عوامل سطوح بالا به عوامل سطوح پایین وابستگی داشته باشند. به ساختار مسائل، با وابستگی عملکردی که برای بازخورد میان عوامل شرایطی فراهم می‌آورد، به‌عنوان یک سیستم شبکه‌ای توجه می‌شود. ساعتی، مدل تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP) را برای حل مسائل با معیارها یا آلترناتیوهای مستقل، و مدل تحلیل شبکه‌ای (ANP) را برای حل مسائل با معیارها یا آلترناتیوهای وابسته به هم پیشنهاد کرده است (لی و های کیم، ۲۰۰۱: ۱۱۳؛ ساعتی، ۱۹۷۷). ANP در واقع، یک کل از مدل AHP است. AHP چارچوبی با ارتباط سلسله‌مراتبی یک‌جهتی را نشان می‌دهد، اما ANP روابط متقابل پیچیده میان سطوح تصمیم‌ها و مشخصه‌ها را امکان‌پذیر می‌سازد. رویکرد بازخوردی ANP، سلسله‌مراتب را با شبکه‌هایی جایگزین کرده است که در آن‌ها، ارتباط میان سطوح بالایی یا پایینی، مسلط یا تبعی، مستقیم یا غیرمستقیم به‌آسانی قابل‌نشان‌دادن نیست (یاکسل و داغویرن، ۲۰۰۷: ۳۳۷۷)؛ برای نمونه، علاوه بر اینکه اهمیت معیارها اهمیت جایگزین‌ها را مشخص می‌کند، اهمیت جایگزین‌ها نیز ممکن است تأثیری در اهمیت معیارها داشته باشد (رهنمایی و دیگران، ۱۳۹۰: ۸۸).

شکل ۲. تفاوت ساختاری میان یک مدل سلسله‌مراتبی با یک مدل شبکه‌ای (a) ساختار سلسله‌مراتبی (b) ساختار شبکه‌ای
منبع: یاکسل و داغدویرن، ۲۰۰۴: ۳۳۸

ساختار بندی یک مسئله با وابستگی‌های عملیاتی اجازه می‌دهد بازخوردی بین طبقات و خوشه‌های شناسایی شده در سیستم شبکه دریافت شود. ساعتی روش AHP را برای حل مسائلی در حالت استقلال بین گزینه‌ها و معیارها، و روش ANP را برای حل مسائلی که وابستگی بین گزینه‌ها یا معیارها دارند، پیشنهاد کرده است. ANP به وسیله ساعتی پایه‌ریزی و به‌عنوان تعمیمی از AHP ارائه شد. همان‌طور که AHP بستری را برای ساختارهای سلسله‌مراتبی با روابط یک‌سویه فراهم می‌کند، ANP روابط پیچیده داخلی بین سطوح مختلف تصمیم‌ها و معیارها را امکان‌پذیر می‌سازد. در سال‌های اخیر، روش ANP به‌عنوان روشی مشروح و مبسوط در بحث تصمیم‌گیری‌های چندمنظوره و برای حل مسائل پیچیده تصمیم‌گیری مطرح بوده است (نجفی، ۱۳۸۹: ۶۹).

ANP یک تئوری ریاضی است که به‌طور سیستماتیک (وابستگی متقابل اثر معیارها) با انواع وابستگی‌ها سروکار دارد و به‌گونه‌ای موفقیت‌آمیز در زمینه‌های گوناگون به کار گرفته شده است. ANP روش جامع و قدرتمندی برای تصمیم‌گیری دقیق (به‌منظور حل مسائل تصمیم‌گیری پیچیده) با استفاده از اطلاعات تجربی یا قضاوت‌های شخصی هر تصمیم‌گیرنده در اختیار نهاده است و با فراهم کردن یک ساختار برای سازماندهی معیارهای متفاوت و ارزیابی اهمیت و ارجحیت هریک از آن‌ها نسبت به گزینه‌ها، فرایند تصمیم‌گیری را آسان می‌کند (کیانی و سالاری سردری، ۱۳۹۰: ۳۹). از آنجاکه فرایند تحلیل شبکه‌ای، حالت عمومی AHP و شکل گسترده آن است، همه ویژگی‌های مثبت آن از جمله سادگی، انعطاف‌پذیری، به‌کارگیری هم‌زمان معیارهای کمی و کیفی، و قابلیت بررسی سازگاری در قضاوت‌ها را دارد و ارتباطات پیچیده (وابستگی‌های متقابل و بازخورد) میان عناصر تصمیم را با به‌کارگیری ساختار شبکه‌ای به‌جای ساختار سلسله‌مراتبی در نظر می‌گیرد. فرایند تحلیل شبکه‌ای (ANP) هر موضوع و مسئله‌ای را به‌مثابه شبکه‌ای از معیارها، زیرمعیارها و گزینه‌ها^۱ در نظر می‌گیرد که با یکدیگر در خوشه‌هایی جمع شده‌اند. تمامی عناصر در یک شبکه قادرند به هر شکل، با یکدیگر ارتباط داشته باشند. به‌عبارت دیگر، در یک شبکه، بازخورد و ارتباط متقابل میان خوشه‌ها امکان‌پذیر است؛ بنابراین، ANP را می‌توان شامل دو قسمت دانست: سلسله‌مراتب کنترلی و ارتباط شبکه‌ای. سلسله‌مراتب کنترلی، ارتباط میان هدف، معیارها و زیرمعیارها را شامل می‌شود و بر ارتباط درونی سیستم تأثیرگذار است. همچنین ارتباط شبکه‌ای، وابستگی بین عناصر و خوشه‌ها را نیز امکان‌پذیر می‌سازد. این قابلیت ANP امکان در نظر گرفتن وابستگی‌های متقابل بین عناصر را فراهم می‌آورد و در نتیجه، نگرش دقیقی به مسائل پیچیده شهرسازی ارائه می‌دهد (زبردست، ۱۳۹۰: ۸۴).

روش پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر روش و ماهیت، توصیفی-تحلیلی است. پس از بررسی منابع مختلف و

۱. همه این‌ها عناصر نامیده می‌شوند.

استفاده از دیدگاه‌های متخصصان و کارشناسان حوزه مهاجرت، قوت‌ها و ضعف‌ها (داخلی) و فرصت‌ها و تهدیدها (خارجی) در بحث مهاجران افغانستانی استان خراسان رضوی شناسایی شدند. برای اولویت‌بندی راهبردهای حاصل از تکنیک SWOT، با نظر استادان، کارشناسان و افراد دارای تحصیلات تکمیلی مربوط به بحث مهاجرت و با استفاده از سیستم امتیازدهی ۱ تا ۹ ساعتی و مدل ANP، پس از مشخص‌شدن امتیازهای هریک از معیارها و زیرمعیارها، راهبردهای به‌دست‌آمده در بحث مهاجران افغانستانی استان خراسان رضوی ارزیابی و اولویت‌بندی شدند. جامعه آماری این پژوهش، مربوط به کارشناسان اداره کل امور اتباع و مهاجران خارجی استان خراسان رضوی، اداره کل گذرنامه استان، نیروی انتظامی استان، نمایندگی وزارت امور خارجه در شرق و شمال شرق کشور و استادان و متخصصان دانشگاهی بود که از ۱۰۰ پرسشنامه توزیع‌شده بین آن‌ها، ۷۳ پرسشنامه تکمیل و برگردانده شد.

بحث و یافته‌ها

مرحله اول، شناسایی مهم‌ترین عوامل و شاخص‌های تأثیرگذار در هریک از قوت‌ها، ضعف‌ها، تهدیدها و فرصت‌ها، و تعیین راهبردهای مناسب با توجه به زیرمعیارهای هریک از آن‌ها؛ پس از بررسی پرسشنامه و تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه‌ها، قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها در زمینه مهاجران افغانستانی استان خراسان رضوی شناسایی شدند. همچنین با استفاده از این مدل و در قالب یک رویکرد راهبردی، اقدام به شناسایی قوت‌ها و ضعف‌های داخلی، همچنین فرصت‌ها و تهدیدهای این موضوع شد. از برابند دیدگاه‌های پاسخگویان، در مجموع عوامل درونی شامل قوت‌ها و ضعف‌ها شامل ۵ قوت و ۱۳ ضعف تشخیص داده شدند. در میان عوامل بیرونی شامل فرصت‌ها و تهدیدها نیز ۱۴ فرصت و ۱۵ تهدید تعیین شد. در نهایت، براساس این ابعاد چهارگانه، راهبردهای مختلف و متناسب با موضوع مشخص شد که در ادامه ذکر شده است.

جدول ۲. قوت‌های حضور مهاجران افغانستانی در استان خراسان رضوی

ردیف	قوت‌ها
۱	وجود بارگاه منور امام رضا (ع) در استان و سایر زیارتگاه‌های استان و کشور (S1)
۲	استفاده از نیروهای انتظامی، مرزبانی و سایر نیروهای مسلح در کنترل اتباع افغانستانی (S2)
۳	ایجاد محدودیت برای ورود و اقامت اتباع افغانستانی (S3)
۴	وجود مراکز علمی، دانشگاهی و بهداشتی - درمانی مناسب و متعدد در استان و کشور (S4)
۵	وجود زمینه‌های مناسب سرمایه‌گذاری و اشتغال در استان و کشور (S5)

جدول ۳. ضعف‌های حضور مهاجران افغانستانی در استان خراسان رضوی

ردیف	عنوان
۱	تعدد سازمان‌های تصمیم‌گیرنده در بحث مهاجران و وجود ناهماهنگی بین آن‌ها (W1)
۲	نداشتن برنامه دقیق و جامع درباره چگونگی پذیرش مهاجران افغانی (W2)
۳	ضعف در اجرای قوانین مربوط به مهاجران خارجی و به‌روزنه‌بودن این قوانین (W3)
۴	نداشتن آمار دقیق و تفصیلی از اتباع افغانی حاضر در کشور و استان (W4)
۵	انجام‌نشدن پژوهش‌های مناسب برای استفاده از پتانسیل‌های بالقوه و بالفعل مهاجران افغانستانی (W5)
۶	نبودن محلی به‌عنوان قرنطینه به‌منظور ارائه آموزش‌های اولیه و چک‌کردن مهاجران از لحاظ بیماری‌های واگیردار و سایر بیماری‌ها (W6)
۷	برخوردهای نامناسب و دوگانه برخی از مسئولان و مردم با مهاجران (W7)
۸	اطلاع‌رسانی ناقص از خدمات ارائه‌شده به اتباع افغانستانی از سوی جمهوری اسلامی ایران (W8)
۹	تفاوت قائل‌شدن بین مهاجران افغانی و مهاجران سایر کشورها (W9)
۱۰	ایجاد محدودیت‌هایی مانند مالکیت و اجازه کار به مهاجران (W10)
۱۱	گزینشی عمل‌کردن رسانه‌های داخلی درباره افغانستانی‌ها (بیکاری و بارز جلوه‌دادن جرائم و...) (W11)
۱۲	نبودن شناخت صحیح و اصولی ایرانیان از مهاجران افغانی (W12)
۱۳	نبودن حمایت لازم از فارغ‌التحصیلان افغانی و مهاجرانی که به افغانستان برگشته‌اند در مقایسه با دولت پاکستان (W13)

جدول ۴. فرصت‌های حضور مهاجران افغانستانی در استان خراسان رضوی

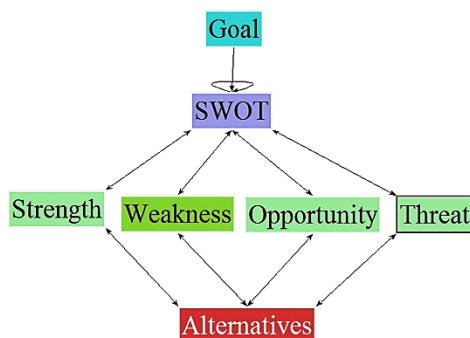
ردیف	عنوان
۱	وجود نیروی کار ارزان با انجام‌دادن کارهای سخت (O1)
۲	ظرفیت بالقوه مهاجران به‌عنوان سفیران فرهنگی و اجتماعی در افغانستان (O2)
۳	اشتراکات قومی، زبانی، دینی، فرهنگی، تاریخی و جغرافیایی (O3)
۴	سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی برخی مهاجران (O4)
۵	ایجاد مراکز علمی، فرهنگی و اقتصادی در اطراف مرز با مشارکت دو کشور با استفاده از نیروهای مهاجران (O5)
۶	حضور در جنگ تحمیلی و دفاع از ایران و اعطای عنوان شهید، جانباز و اسیر در دوران دفاع مقدس و فعالیت‌های انقلابی در دوران شاه (O6)
۷	وجود رسانه‌های گروهی فارسی‌زبان در هر دو کشور و تولید برنامه‌های مناسب در جهت منافع ملی دو کشور (O7)
۸	ایجاد درآمد از طریق جذب دانشجو در دانشگاه‌های استان و کشور (O8)
۹	ایجاد بازار مناسب برای صادرات کالا به افغانستان با توجه به شناخت مهاجران از ایران (O9)
۱۰	وجود نیروهای متخصص و اهل فن در میان مهاجران و امکان استفاده از آن‌ها در توسعه کشور (O10)
۱۱	پتانسیل جمعیتی افغانستان و تبلیغ مهاجران در جهت توسعه گردشگری ایران (O11)
۱۲	زمینه‌های مناسب سرمایه‌گذاری و اجرای پروژه‌های عمرانی در افغانستان (O12)
۱۳	امکان سرمایه‌گذاری‌های فرهنگی و علمی با توجه به استفاده از منابع علمی فارسی و ایرانی در دانشگاه‌های کشور (O13)
۱۴	استفاده از ظرفیت فارغ‌التحصیلان افغانستانی در ایران در مدیریت اجرایی و سیاسی افغانستان (O14)

جدول ۵. تهدیدهای مربوط به بحث حضور مهاجران افغانستانی در استان خراسان رضوی

ردیف	عنوان
۱	ارتکاب جرائم مختلف توسط مهاجران به‌ویژه مهاجران غیرمجاز (T1)
۲	افزایش احتمال قاچاق و ورود مواد مخدر توسط مهاجران غیرمجاز، اشرار و قاچاقچیان افغانستانی و افزایش اعتیاد در میان ایرانیان (T2)
۳	درگیری‌های مرزی به‌دلیل مهاجرت غیرمجاز و تلفات انسانی برای هر دو طرف (T3)
۴	هزینه‌های زیاد نگهداری و انسداد مرز به‌دلیل مهاجرت‌های غیرمجاز (T4)
۵	ایجاد هزینه‌های خدمات‌رسانی به مهاجران و افزایش مصرف منابع تجدیدنشدنی (T5)
۶	تغییر بافت کالبدی شهرها و روستاها و شکل‌گیری محله‌ها و گتوهای خاص مهاجران (T6)
۷	ازدواج‌های غیرقانونی و متولدشدن فرزندان بی‌هویت یا دو هویتی (T7)
۸	تغییر هرم سنی و جنسی جمعیت کشور و استان (T8)
۹	خروج سرمایه از کشور با ارسال درآمد کسب‌شده مهاجران برای خانواده‌های آن‌ها در افغانستان (T9)
۱۰	امکان فراهم‌شدن زمینه مطالبات حقوقی و شهروندی و... از سوی مهاجران افغانستانی در آینده (T10)
۱۱	انتقال بیماری‌های واگیردار مانند سل، وبا و فلج اطفال که در ایران ریشه‌کن شده‌اند و رواج بیماری‌های خطرناک انسان و دام مانند تب کریمه کنگو (T11)
۱۲	کنترل ناقص اتباع افغانستانی داخل کشور به‌ویژه از نظر تردد و محل اسکان (T12)
۱۳	تبلیغات سوء گروه‌ها و افراد مغرض در داخل افغانستان علیه ایران به بهانه بدرفتاری با افغانستانی‌های مقیم ایران (T13)
۱۴	احتمال سوءاستفاده از برخی اتباع افغانستانی توسط سرویس‌های اطلاعاتی بیگانه با توجه به تردد غیرمجاز متعدد این افراد به ایران (T14)
۱۵	به‌کارگیری غیرمجاز افغانستانی‌ها از سوی ایرانیان در کارگاه‌ها، مزارع و باغ‌ها و در مشاغل نظیر چوپانی که در شناسایی جغرافیایی سرزمینی به افغانستانی‌ها کمک می‌کند (T15)

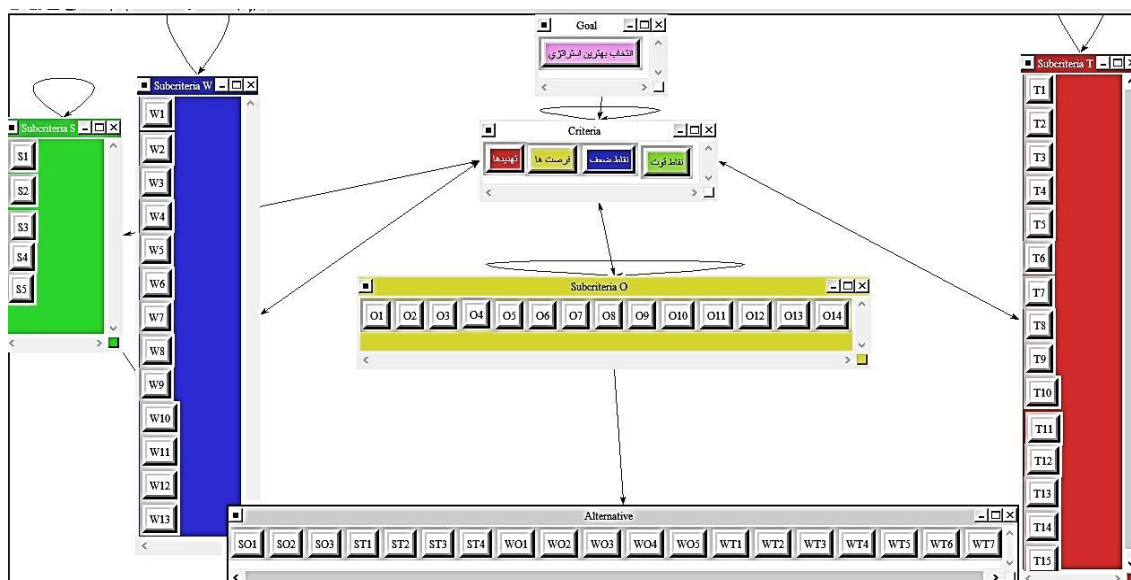
پس از تکمیل ماتریس SWOT، به جایابی عناصر SWOT در فرایند تحلیل شبکه‌ای (ANP) و ارتباط‌های موجود

بین عناصر مختلف پرداخته شد. مدل نهایی ANP در شکل ۳ نشان داده شده است.

شکل ۳. جایابی عناصر SWOT در فرایند تحلیل شبکه

مدل فوق، ارتباط دوسویه بین خوشه‌ها (کلاستر) و ارتباط درونی عوامل اصلی SWOT را نشان می‌دهد. این مدل، یک الگوی چهارسطحی است که هدف آن، انتخاب بهترین راهبرد است. معیارها همان قوت‌ها و ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها هستند و زیرمعیارها شامل عوامل ابعاد چهارگانه SWOT می‌شوند. سطح چهارم نیز که با عنوان Alternatives نشان داده شده است، شامل راهبردها یا همان گزینه‌هاست. ماتریس ترسیم‌شده براساس الگوی فوق، در نرم‌افزار Super Decisions در شکل ۴ مشاهده می‌شود.

شکل ۴. مدل ترسیم‌شده حاصل از ترکیب ANP و SWOT

همان‌طور که از شکل ۴ پیداست، مدل این تحقیق دارای ۴ معیار، ۴۷ زیر معیار و ۱۹ آلترناتیو است. آلترناتیوهای SO1 تا SO3 مربوط به راهبرد SO (تهاجمی)، آلترناتیوهای ST1 تا ST4 مربوط به راهبرد ST (رقابتی)، آلترناتیوهای WO1 تا WO5 مربوط به راهبرد WO (محافظه‌کارانه) و آلترناتیوهای WT1 تا WT7 مربوط به راهبرد WT (تدافعی) هستند. مرحله دوم، مشخص کردن درجه اهمیت عوامل مدل: با فرض نبود وابستگی متقابل میان عوامل اصلی SWOT، ماتریس مقایسات زوجی عوامل اصلی تشکیل می‌شود. در این مرحله، عوامل SWOT شامل قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها براساس درجه اهمیت عوامل و تأثیرشان برای رسیدن به هدف وزن‌بندی می‌شوند. نحوه امتیازدهی به صورت مقایسه زوجی عوامل با یکدیگر و براساس جدول امتیازدهی ۱ تا ۹ ساعتی است. در انجام دادن مقایسات زوجی باید به سازگاری ماتریس‌ها توجه کرد. ماتریس $A = [a_{ij}]$ را سازگار گویند، اگر $a_{ik} * a_{kj} = a_{ij}$. چنانچه میزان ناسازگاری کمتر از ۰/۱ باشد، در ماتریس‌های مقایسات زوجی قابل قبول است (ملکی، محقر و کریمی دستجردی، ۱۳۸۹: ۱۷۲).

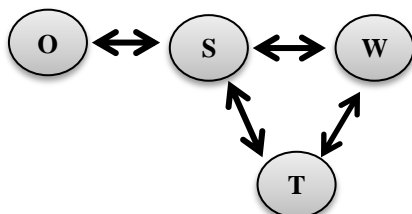
جدول ۶. ماتریس مقایسه زوجی عوامل SWOT

SWOT	S	W	O	T	درجه اهمیت عوامل SWOT
S	۱	۰/۲۵	۰/۵	۰/۱۶	۰/۰۷۴
W		۱	۲	۰/۵	۰/۲۷۵
O			۱	۰/۵	۰/۱۳۷
T				۱	۰/۵۱۳

CR= ۰/۰۰۳ (میزان ناسازگاری)

مرحله سوم، تعیین وابستگی‌های متقابل میان عوامل اصلی: این وابستگی‌ها از طریق بررسی تأثیر هر عامل بر عامل دیگر با استفاده از ماتریس‌های مقایسات زوجی مشخص می‌شود. وابستگی‌های متقابل میان عوامل اصلی، پس از تجزیه و تحلیل محیط‌های درونی و بیرونی سازمان به دست می‌آید.

ارتباط درونی و روابط متقابل معیارها یا همان عوامل اصلی SWOT نیز مطابق با مدل زیر تشکیل شده است:

شکل ۵. مدل ارتباطات درونی معیارها

منبع: ملکی و دیگران، ۱۳۸۹: ۱۳؛ نخعی کمال‌آبادی و دیگران، ۱۳۸۹: ۷؛ یاکسل و داغدوبیرن، ۲۰۰۴: ۳۳۸؛ موناوریان و دیگران، ۲۰۱۱: ۸

از آنجاکه فرصت‌ها تنها از قوت‌ها تأثیر می‌پذیرند، هیچ ماتریس مقایسه زوجی برای فرصت‌ها تشکیل نمی‌شود (ملکی و دیگران، ۱۳۸۹: ۱۳).

جدول ۷. ماتریس مقایسه زوجی عوامل اصلی با توجه به قوت‌ها

قوت‌ها	W	O	T	وزن
W	۱	۳	۰/۳۳	۰/۲۵۸
O		۱	۰/۲۰	۰/۱۰۴
T			۱	۰/۶۳۶

CR= ۰/۰۳۷ (میزان ناسازگاری)

جدول ۸. ماتریس مقایسه زوجی عوامل اصلی با توجه به ضعف‌ها

ضعف‌ها	S	T	وزن
S	۱	۰/۲۵	۰/۲۰
T		۱	۰/۸۰

CR= ۰/۰۰۰ (میزان ناسازگاری)

جدول ۹. ماتریس مقایسه زوجی عوامل اصلی با توجه به تهدیدها

تهدیدها	S	W	وزن
S	۱	۰/۳۳	۰/۲۵
W		۱	۰/۷۵

CR= ۰/۰۰۰ (میزان ناسازگاری)

مرحله چهارم، محاسبه درجه اهمیت درونی زیرمعیارها (زیرعوامل SWOT): در این قسمت، با استفاده از جدول نه‌کمیتی ساعتی، اهمیت درونی زیرمعیارهای هریک از معیارها، به صورت مقایسه زوجی مشخص شده است. در چهار ماتریس زیر، به تفکیک مقایسه زوجی زیرمعیارهای عوامل سوات شامل قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها و ضرب ناسازگاری کل ماتریس نشان داده شده است.

جدول ۱۰. ماتریس مقایسه زوجی زیرمعیارهای قوت‌ها

قوت‌ها	S1	S2	S3	S4	S5
S1	۱	۱	۰/۳۳	۰/۰۵	۱
S2		۱	۰/۵۰	۱	۱
S3			۱	۱	۱
S4				۱	۰/۵۰
S5					۱

(میزان ناسازگاری) CR= ۰/۰۰۳

جدول ۱۱. ماتریس مقایسه زوجی زیرمعیارهای ضعف‌ها

ضعف‌ها	W1	W2	W3	W4	W5	W6	W7	W8	W9	W10	W11	W12	W13
W1	۱	۱	۱	۲	۴	۵	۴	۶	۶	۶	۷	۶	۸
W2		۱	۱	۲	۴	۵	۴	۶	۶	۶	۷	۶	۸
W3			۱	۲	۴	۵	۴	۶	۶	۶	۷	۶	۸
W4				۱	۲	۴	۳	۵	۵	۵	۶	۵	۷
W5					۱	۲	۱	۳	۳	۳	۴	۳	۵
W6						۱	۰/۵	۰/۵	۰/۵	۰/۵	۰/۳۳	۰/۵	۰/۲۵
W7							۱	۳	۳	۳	۴	۳	۵
W8								۱	۱	۱	۲	۱	۳
W9									۱	۱	۲	۱	۳
W10										۱	۱	۱	۳
W11											۱	۱	۳
W12												۱	۲
W13													۱

(میزان ناسازگاری) CR= ۰/۰۸۹

جدول ۱۲. ماتریس مقایسه زوجی زیرمعیارهای فرصت‌ها

فرصت	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7	O8	O9	O10	O11	O12	O13	O14
O1	۱	۵	۱	۳	۳	۵	۳	۶	۵	۷	۵	۴	۷	۷
O2		۱	۰/۳۳	۰/۵	۰/۵	۱	۰/۵	۲	۱	۳	۱	۰/۵	۳	۳
O3			۱	۳	۳	۵	۳	۶	۵	۷	۵	۴	۷	۷
O4				۱	۱	۲	۱	۳	۲	۴	۲	۲	۴	۴
O5					۱	۲	۱	۳	۲	۴	۲	۲	۴	۴
O6						۱	۰/۵	۲	۱	۳	۱	۰/۵	۳	۳
O7							۱	۳	۲	۴	۲	۲	۴	۴
O8								۱	۰/۵	۲	۱	۰/۵	۲	۲
O9									۱	۳	۱	۰/۵	۳	۳
O10										۱	۰/۵	۰/۲۵	۲	۲
O11											۱	۰/۵	۳	۳
O12												۱	۲	۲
O13													۱	۱
O14														۱

(میزان ناسازگاری) CR= ۰/۰۲۷

جدول ۱۳. ماتریس مقایسه زوجی زیرمعیارهای تهدیدها

فرصت	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15
T1	۱	۱	۲	۲	۲	۱	۱	۵	۳	۴	۲	۲	۵	۵	۵
T2		۱	۲	۲	۲	۱	۱	۵	۳	۴	۲	۲	۵	۵	۵
T3			۱	۱	۱	۰/۵	۰/۵	۳	۲	۲	۱	۱	۳	۳	۳
T4				۱	۱	۰/۵	۰/۵	۳	۲	۲	۱	۳	۳	۳	۳
T5					۱	۰/۵	۰/۵	۳	۲	۲	۱	۱	۳	۳	۳
T6						۱	۱	۵	۳	۴	۲	۲	۷	۷	۷
T7							۱	۵	۳	۴	۲	۲	۵	۵	۵
T8								۱	۰/۵	۰/۵	۰/۳۳	۰/۳۳	۱	۱	۱
T9									۱	۲	۰/۵	۰/۵	۲	۲	۲
T10										۱	۰/۵	۰/۵	۲	۲	۲
T11											۱	۱	۳	۳	۳
T12												۱	۳	۳	۳
T13													۱	۱	۱
T14														۱	۱
T15															۱

CR= ۰/۰۱۱ (میزان ناسازگاری)

مرحله پنجم، محاسبه درجه اهمیت راهبردها با توجه به معیارها و زیرمعیارها و روابط میان آنها: در مراحل پیش از محاسبه اهمیت و اولویت بندی راهبردها، به ترتیب سوپرماتریس های غیروزنی، سوپرماتریس وزنی و سپس ماتریس محدود تشکیل و محاسبه می شود. شایان ذکر است که همه مراحل فرایند مذکور به وسیله نرم افزار Super Decisions صورت می گیرد. بدین ترتیب، محقق فقط باید مدل مورد استفاده در تحقیق را به درستی طراحی کند و مقایسات زوجی را انجام دهد. در این پژوهش نیز با توجه به ضرورت نداشتن ذکر نتایج سوپرماتریس وزنی، غیروزنی و محدود، از ارائه آنها خودداری می شود و فقط اولویت بندی نهایی راهبردها ارائه می شود. ابتدا راهبردهای مختلفی که از میان زیرمعیارهای قوت، ضعف، فرصت و تهدید استخراج شده اند، ذکر می شوند.

جدول ۱۴. راهبردهای SO (راهبردهای تهاجمی)

شماره	راهبرد
۱	استفاده از مراکز علمی، دانشگاهی و بهداشتی - درمانی در جهت جذب نخبه و سرمایه دار با تأکید بر اشتراکات قومی، زبانی، دینی، فرهنگی، تاریخی و جغرافیایی (S4+O3+O4)
۲	استفاده از پتانسیل سرمایه گذاران افغانستانی در ایران (S5+O4)
۳	جذب گردشگران افغانستانی با تأکید بر وجود بارگاه امام رضا (ع) (S1+O11)

جدول ۱۵. راهبردهای ST (راهبردهای رقابتی)

شماره	راهبرد
۱	استفاده از پتانسیل مراکز علمی، دانشگاهی و بهداشتی - درمانی برای پیش بینی، برنامه ریزی و مدیریت هزینه های انستداد مرز، تغییرات جمعیتی و بیماری های مسری و خطرناک (S4+T4, 6, 8, 11)
۲	استفاده از پتانسیل نیروهای مسلح در جهت کاهش و حذف جرائم، قاچاق و درگیری های مرزی مهاجران افغانستانی (S2+T1, 2, 3)
۳	کنترل ورود و خروج مهاجران افغانستانی در جهت جلوگیری از انتقال بیماری های مسری و خطرناک (S3+T11, 12)
۴	استفاده از نیروهای مسلح در جهت جلوگیری از اشتغال غیرمجاز و ازدواج های غیرقانونی (S2, 3+T7, 15)

جدول ۱۶. راهبردهای WO (راهبردهای محافظه کارانه)

شماره	راهبرد
۱	برنامه‌ریزی و مدیریت هماهنگ سازمان‌های مرتبط با موضوع مهاجران افغانستانی برای تصمیم‌گیری در مورد مهاجران و استفاده بهینه از نیروهای متخصص مهاجر در کشور (W1, 2+O10)
۲	تأکید بر تقریب با وجود اشتراکات قومی، زبانی، دینی، فرهنگی، تاریخی و جغرافیایی و همچنین کمک در عرصه‌های مهم مانند جنگ تحمیلی و تفاوت قائل‌نشدن بین اتباع خارجی با ملیت‌های مختلف در ایران (W9+O3, 6)
۳	دادن امتیازهای خاص برای اتباع افغانستانی که نخبه یا سرمایه‌دار یا دارای ویژگی دیگری هستند و سیاست‌های تشویقی در راستای استفاده از نیروهای جوان و متخصص (W9, 10+O10, 14)
۴	استفاده از نیروهای کار ارزان و آشناکردن مردم با فرهنگ‌های نزدیک به ایرانیان و از بین بردن ذهنیت‌های نادرست در برخورد با اتباع افغانستان با تأکید بر اشتراکات زیاد (W8, 12+O1, 3)
۵	برنامه‌ریزی دقیق و منسجم برای مهاجران با قوانین روشن و شفاف برای اصلاح برخورد مدیران، مردم و مسئولان با استفاده از اشتراکات و رسانه‌ها (W2, 3, 7+O3, 7)

جدول ۱۷. راهبردهای WT (راهبردهای تدافعی)

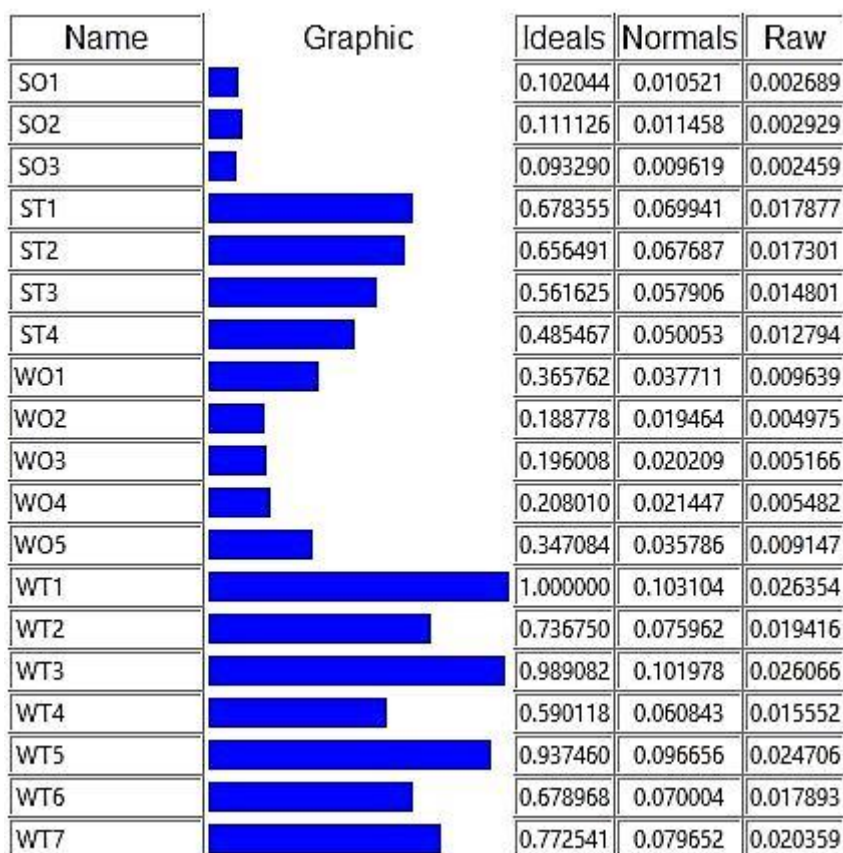
شماره	راهبرد
۱	لزوم هماهنگی بیشتر بین سازمان‌ها و تدوین برنامه مدون و دقیق درباره مهاجران خارجی برای جلوگیری از ارتکاب جرم، قاچاق و سوءاستفاده اطلاعاتی بیگانگان (W1, 2+T1, 2, 14)
۲	ضرورت ایجاد هماهنگی بین سازمان‌های مختلف در امور مهاجران خارجی برای کنترل و مدیریت اتباع خارجی و افغانستانی در استان و کشور (W1, T12)
۳	ضرورت به‌روزکردن قوانین و اجرای دقیق آن و تهیه آمار دقیق درباره مهاجران خارجی به منظور جلوگیری از تغییر بافت کالبدی شهرها و روستاها، ازدواج‌های غیرقانونی و تغییر هرم سنی جمعیت استان و کشور (W3, 4+T6, 7, 8)
۴	لزوم تصحیح در برخورد با مهاجران در جهت خنثی‌سازی تبلیغات سوء افراد مغرض در داخل افغانستان علیه ایران (W7+T13)
۵	ضرورت انجام‌گرفتن پژوهش‌های علمی در جهت شناسایی تبعات ازدواج‌های غیرقانونی، تغییر بافت کالبدی شهرها و روستاها، هرم سنی و خروج سرمایه از کشور (W5+T6, 7, 8, 9)
۶	ضرورت به‌روزکردن قوانین و اجرای دقیق آن‌ها برای کاهش مصرف منابع تجدیدنپذیر و هزینه‌های خدمات‌رسانی به مهاجران (W3+T5)
۷	ایجاد محلی برای قرنطینه و اجرای آموزش‌های لازم، به منظور جلوگیری از بیماری‌های مسری و خطرناک و کاهش هزینه‌های خدمات‌رسانی به مهاجران (W6+T1, 2, 14)

پس از بیان راهبردهای استخراج‌شده از میان زیرمعیارهای قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها، نرم‌افزار با توجه به امتیازها و ارتباطات درونی و بیرونی بین عناصر، امتیاز نهایی هریک از راهبردها را بیان می‌کند. در جدول ۱۸، این امتیازها ذکر شده است.

همان‌گونه که از جدول ۱۸ پیداست، راهبردهای WT1، WT3 و WT5 دارای بیشترین امتیاز و به‌ترتیب، به‌عنوان اولویت اول، دوم و سوم شناخته شده‌اند. راهبرد WT1 مربوط به لزوم هماهنگی بیشتر بین سازمان‌ها و تدوین برنامه مدون و دقیق درباره مهاجران خارجی برای جلوگیری از ارتکاب جرم، قاچاق و سوءاستفاده اطلاعاتی بیگانگان است. WT2 در مورد ضرورت ایجاد هماهنگی بین سازمان‌های مختلف در امور مهاجران خارجی برای کنترل و مدیریت اتباع خارجی و افغانستانی در استان و کشور است و WT3 به ضرورت به‌روزکردن قوانین و اجرای دقیق آن‌ها و نیز تهیه آمار دقیق درباره مهاجران خارجی در جهت جلوگیری از تغییر بافت کالبدی شهرها و روستاها، ازدواج‌های غیرقانونی و تغییر هرم سنی جمعیت استان و کشور اشاره دارد. اولویت‌بندی نهایی گزینه‌ها، از طریق خروجی گرافیکی نرم‌افزار Super Decisions در شکل ۶ نشان داده شده است.

جدول ۱۸. اولویت‌بندی نهایی راهبردها (گزینه‌ها)

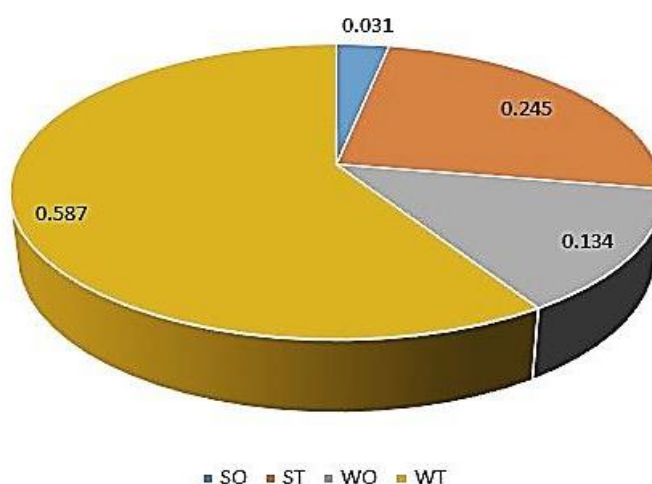
راهبرد	امتیاز نرمال شده	اولویت
SO1	۰/۰۱۰۵۲	۱۸
SO2	۰/۰۱۱۴۶	۱۷
SO3	۰/۰۰۹۶۲	۱۹
ST1	۰/۰۶۹۹۴	۷
ST2	۰/۰۶۷۶۹	۸
ST3	۰/۰۵۷۹۱	۱۰
ST4	۰/۰۵۰۰۵	۱۱
WO1	۰/۰۳۷۷۱	۱۲
WO2	۰/۰۱۹۴۶	۱۶
WO3	۰/۰۲۰۲۱	۱۵
WO4	۰/۰۲۱۴۵	۱۴
WO5	۰/۰۳۵۷۹	۱۳
WT1	۰/۱۰۳۱۰	۱
WT2	۰/۰۷۵۹۶	۵
WT3	۰/۱۰۱۹۸	۲
WT4	۰/۰۶۰۸۴	۹
WT5	۰/۰۹۶۶۶	۳
WT6	۰/۰۷۰۰۰	۶
WT7	۰/۰۷۹۶۵	۴

شکل ۶. اولویت‌بندی نهایی گزینه‌ها از طریق خروجی گرافیکی نرم‌افزار Super Decisions

همان‌طور که پیش‌تر گفته شد، گزینه‌های SO1 تا SO3 مربوط به راهبرد تهاجمی، گزینه‌های ST1 تا ST4 مربوط به راهبرد رقابتی، گزینه‌های WO1 تا WO5 مربوط به راهبرد محافظه‌کارانه و گزینه‌های WT1 تا WT7 مربوط به راهبرد تدافعی است. امتیازهای Raw (خام) مربوط به امتیاز نهایی راهبردها براساس ارتباطات و امتیازهای اولیه داده‌شده به معیارها و زیرمعیارهاست. امتیازهای Normals براین اساس است که نرم‌افزار، مجموع امتیازها را عدد یک در نظر می‌گیرد. امتیازهای خام را هم به همین تناسب تعبیر می‌کند و در نهایت، مجموع امتیازهای راهبردها عدد یک می‌شود. امتیازهای Ideals هم به این صورت است که راهبردی را که دارای بیشترین امتیاز کسب شده است، به‌عنوان مبنا و عدد یک در نظر می‌گیرد و امتیاز سایر راهبردها بر همین مبنا تغییر می‌کند.

در نهایت، می‌توان گفت که براساس امتیازهای نرمال‌شده، گزینه‌های مربوط به راهبرد تدافعی در مجموع ۰/۵۸۷۹، امتیاز، گزینه‌های مربوط به راهبرد محافظه‌کارانه در مجموع ۰/۱۳۴۵، امتیاز، گزینه‌های مربوط به راهبرد رقابتی در مجموع ۰/۲۴۵۵، امتیاز و گزینه‌های مربوط به راهبرد تهاجمی در مجموع ۰/۰۳۱۵، امتیاز کسب کرده‌اند. براساس امتیازهای کسب‌شده می‌توان گفت که در وضعیت فعلی، باید به راهبرد تدافعی توجه شود و در اولویت قرار گیرد. امتیازهای راهبردهای زیرمجموعه هریک از راهبردهای فوق در شکل ۷ مشاهده می‌شود.

شکل ۷. نمودار امتیاز نهایی کسب‌شده مربوط به راهبردهای مهاجران افغانستانی استان خراسان رضوی

نتیجه‌گیری

از برآیند نظر کارشناسان و متخصصان درباره موضوع حضور مهاجران افغانستانی در استان خراسان رضوی براساس مدل SWOT، در مجموع ۵ قوت، ۱۳ ضعف، ۱۴ فرصت و ۱۵ تهدید تشخیص داده شد. در مرحله بعد، با استفاده از مقایسه زوجی و سیستم امتیازدهی ساعتی و نیز مدل ANP، امتیاز نهایی هریک از معیارها و زیرمعیارها مشخص شد. پس از تعیین راهبردهای مختلف درباره موضوع مورد بررسی با توجه به امتیازها و ارتباطات بین بخش‌های مختلف مدل ترسیم‌شده، راهبردها اولویت‌بندی شدند. براساس امتیازهای نهایی، گزینه‌های مربوط به راهبرد تدافعی در مجموع ۰/۵۸۷۹، گزینه‌های مربوط به راهبرد محافظه‌کارانه در مجموع ۰/۱۳۴۵، گزینه‌های مربوط به راهبرد رقابتی در مجموع ۰/۲۴۵۵ و گزینه‌های مربوط به راهبرد تهاجمی در مجموع ۰/۰۳۱۵، امتیاز کسب کرده‌اند. بدین ترتیب، در وضعیت فعلی باید به راهبرد تدافعی با کسب بیشترین امتیاز توجه شود و در اولویت برنامه‌ریزان و مدیران قرار گیرد. راهبردهای WT1، WT3 و WT5 دارای بیشترین امتیاز و به‌ترتیب دارای اولویت اول، دوم و سوم شناخته شدند. راهبرد WT1 مربوط به لزوم هماهنگی بیشتر بین سازمان‌ها و تدوین برنامه مدون و دقیق درباره مهاجران خارجی برای جلوگیری از ارتکاب جرم،

چاق و سوءاستفاده اطلاعاتی بیگانگان است. WT2 مربوط به ضرورت ایجاد هماهنگی بین سازمان‌های مختلف در امور مهاجران خارجی برای کنترل و مدیریت اتباع خارجی و افغانستانی در استان و کشور است و WT3 ضرورت به‌روزکردن قوانین و اجرای دقیق آن و تهیه آمار دقیق درباره مهاجران خارجی را در جهت جلوگیری از تغییر بافت کالبدی شهرها و روستاها، ازدواج‌های غیرقانونی و تغییر هرم سنی جمعیت استان و کشور نشان می‌دهد. در نهایت می‌توان گفت که موضوع مهاجران افغانستانی، از ابعاد اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، امنیتی و موارد دیگری قابل‌بررسی است. درحقیقت، تمامی ابعاد یادشده ممکن است با بعد امنیت استان و کشور در ارتباط باشد و با مدیریت صحیح این موضوع می‌توان آسیب‌های اجتماعی، جرم، بزهکاری و... را در میان مهاجران خارجی کاهش داد. در بحث برنامه‌ریزی و مدیریت مهاجران افغانستانی، با توجه به اینکه مکان دقیق سکونت افراد، زمان‌های ورود و خروج در داخل و خارج کشور و اطلاعات لازم دیگر درباره مهاجران مدنظر قرار می‌گیرد، چنین برنامه‌ریزی و مدیریتی، مهاجران خارجی را متوجه خود می‌کند و موجب کاهش اعمال خلاف قانون به‌وسیله عده‌ای می‌شود که قصد انجام‌دادن چنین اعمالی را دارند. این روند خود سبب ارتقای امنیت در استان و کشور و افزایش احساس امنیت در میان شهروندان ایرانی و خارجی می‌شود.

سپاسگزاری

این مقاله، برگرفته از طرح پژوهشی با عنوان «برنامه‌ریزی و مدیریت یکپارچه مهاجران افغانستانی استان خراسان رضوی و نقش آن در امنیت استان» است که با حمایت دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان خراسان رضوی انجام گرفته است. نویسندگان بر خود لازم می‌دانند که از حمایت‌های مادی و معنوی این دفتر قدردانی کنند.

منابع

۱. جوان، جعفر، ۱۳۹۰، **جغرافیای جمعیت ایران**، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد، مشهد.
۲. رهنمایی، محمدتقی و پوراحمد، احمد و یوسف اشرفی، ۱۳۹۰، **ارزیابی قابلیت‌های توسعه شهری مراغه با استفاده از مدل ترکیبی SWOT-ANP**، مجله جغرافیا و توسعه، دوره نهم، شماره ۲۴، صص ۷۷-۱۰۰.
۳. زبردست، اسفندیار، ۱۳۹۰، **کاربرد فرایند تحلیل شبکه‌ای (ANP) در برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای**، نشریه هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی، دوره دوم، شماره ۴۱، صص ۷۹-۹۰.
۴. زنجانی، حبیب‌الله، ۱۳۸۰، **مهاجرت**، انتشارات سمت، تهران.
۵. زرقانی، سیدهادی و حمدالله سجاسی، ۱۳۹۴، **درآمدی بر مهاجرت و امنیت ملی**، انتشارات دفتر تحقیقات کاربردی ناجا استان خراسان رضوی، مشهد.
۶. مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵، **سرشماری عمومی نفوس و مسکن ایران**.
۷. مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰، **سرشماری عمومی نفوس و مسکن ایران**.
۸. شیخی، محمدتقی، ۱۳۶۹، **جامعه‌شناسی جهان سوم**، انتشارات اشراقی، تهران.
۹. فرد، دیوید آر، ۱۳۸۳، **مدیریت استراتژیک**، ترجمه علی پارساییان و سیدمحمد اعرابی، چاپ ششم، انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی، تهران.
۱۰. فهمی‌راد، حمید، ۱۳۹۰، **مهاجرت اتباع بیگانه (افغانه) به استان خراسان رضوی پیامدها و راه‌کارهای امنیتی**، انتشارات سبحان توس، مشهد.
۱۱. کریمی موغاری، زهرا، ۱۳۸۳، **تأثیر مهاجرین افغانی بر سطح دستمزد و اشتغال در ایران**، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی ایران، دوره ششم، شماره ۱۸، صص ۵۷-۸۸.
۱۲. کیانی، اکبر و فرضعلی سالاری سردری، ۱۳۹۰، **بررسی و ارزیابی اولویت‌های منظر فضاهای عمومی شهر عسلویه با استفاده از مدل ANP**، فصلنامه علمی- پژوهشی باغ نظر، دوره هشتم، شماره ۱۸، صص ۲۵-۳۸.

۱۳. گلکار، کوروش، ۱۳۸۴، مناسب‌سازی تکنیک تحلیلی سوات (SWOT) برای کاربرد در طراحی شهری، مجله صفا، دوره پانزدهم، شماره ۴۱، صص ۴۴-۶۵
۱۴. ملکی، محمدحسن، محقر، فاطمه و داوود کریمی دستجردی، ۱۳۸۹، تدوین و ارزیابی استراتژی‌های سازمانی با به‌کارگیری مدل‌های SWOT و فرایند تحلیل شبکه‌ای (ANP)، مجله مدیریت فرهنگ سازمانی، سال هشتم، شماره ۲۱، صص ۱۵۹-۱۷۶.
۱۵. نجفی، اسدالله، ۱۳۸۹، به‌کارگیری فرایند تحلیل شبکه‌ای (ANP) در تحلیل چالش‌های ساختاری و محیط اجرایی سازمان در مدیریت پروژه‌ها، نشریه بین‌المللی مهندسی صنایع و مدیریت تولید، دوره بیست‌ویکم، شماره ۱، صص ۶۳-۷۶.
۱۶. نخعی کمال‌آبادی، عیسی و امیرآبادی، محمد و هیرش محمدی‌پور، ۱۳۸۹، انتخاب استراتژی بهینه توسط تحلیل SWOT و روش فرایند تحلیل شبکه‌ای (ANP): مطالعه موردی شرکت پتروشیمی اراک، فصلنامه مدیریت صنعتی، دوره ۵، شماره ۱۱، صص ۲۱-۳۴.
۱۷. هادیانی، زهره، احدنژاد، محسن، کاظمی‌زاد، شمس‌الله و حکیمه قنبری، ۱۳۹۱، برنامه‌ریزی راهبردی توسعه گردشگری براساس تحلیل SWOT (مطالعه موردی: شهر شیراز)، مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، دوره بیست‌وسوم، شماره ۳، صص ۱۱۱-۱۳۲.
18. Javan, J., 2011, **Geography of Iran Population**, Jihad Daneshgahi Publication, Mashhad, Iran. (*In Persian*)
19. Rahnamaei, M. T., Pourahmad, A. and Ashrafi, Y., 2011, **Appraising the Capabilities of Maraghe Urban Development by Using Compound Model SWOT-ANP**, Journal of Geography and Development, Vol. 9, No. 24, PP. 77-100. (*In Persian*)
20. Zebardast, E., 2011, **The Application of Analytic Network Process (ANP) in Urban and Regional Planning**, Journal of Fine Arts, Vol. 2, No. 41, PP.79-90. (*In Persian*)
21. Zanjani, H., 2001, **Migration**, Samt Publication, Tehran. (*In Persian*)
22. Zarghani, S. H. and Sojasi, H., 2015, **Introduction to Immigration and National Security**, Applied Research Office of Khorasan Razavi Publication, Mashhad, Iran. (*In Persian*)
23. Statistical Center of Iran, 2006, **Population and Housing Census of Iran**. (*In Persian*)
24. Statistical Center of Iran, 2011, **Population and Housing Census of Iran**. (*In Persian*)
25. Sheykhi, M. T., 1994, **Sociology of Third World**, Eshraghi Publication, Tehran.
26. Fred R. D., 2004, **Strategic Management**, Translated by: Parsaeyan, A. and Erabi, S. M., Office of Cultural Research Publication, Tehran.
27. Fahimirad, H., 2011, **Migration of Foreign Nations (Afghans) to Razavi Khorasan Province, Consequences and Security Solutions**, Sobhan Toos Publication, Mashhad, Iran. (*In Persian*)
28. Karimi Moghari, Z., 2003, **Effect of Afghan Immigrants on Wages and Employment in Iran**, Journal of Economic Research, Vol. 6, No. 18, PP. 57-88. (*In Persian*)
29. Kiyani, A. and Salari Sardari, F., 2011, **Studying Priorities for Designing Urban Landscape of Public Spaces in Assalouyeh Using ANP Model**, Journal of Bagh Nazar, Vol. 8, No. 18, PP. 1-13. (*In Persian*)
30. Golkar, K., 2005, **Adjusting the SWOT Technique for Application in Urban Design**, Journal of Soffeh, Vol. 15, No. 41, PP. 44-66. (*In Persian*)
31. Maleki, M. H., Mohaghar, F. and Karimi Dastjerdi, D., 2010, **Using the Analytic Network Process (ANP) in SWOT for Determining and Evaluating the Organizational Strategies**, Journal of Management of Organization Culture, Vol. 8, No. 21, PP. 159-176. (*In Persian*)
32. Najafi, A., 2010, **Structure and Environmental Challenges Analysis in Projects Management Using Analytical**, International Journal of Industrial Engineering and Production Management, Vol. 21, No. 1, PP. 63-76. (*In Persian*)
33. Nakhaei Kamalabadi, I., Amirabadi, M. and Mohamadipour, H., 2010, **Select the Optimal Strategy by Using SWOT Analysis and Analytic Network Process (Case Study: Arak Petrochemical**

- Company)**, Journal of Industrial Management Faculty of Humanities, Vol. 5, No. 11, PP. 21–34. (*In Persian*)
34. Hadiyani, Z., Ahadnejad, M., Kazemizad, Sh. and Ghanbari, H., 2012, **Strategic Planning for Tourism Development by SWOT Method (Case Study: Shiraz City)**, Journal of Geography and Environmental Planning, Vol. 23, No. 3, PP. 111–132. (*In Persian*)
35. Gorener, A., 2012, **Comparing AHP and ANP: An Application of Strategic Decisions Making in a Manufacturing Company**, International Journal of Business and Social Sciences, Vol. 3, No. 11, PP. 194–208.
36. Kajanus, M., Kangas, J. and Kurttila, M., 2004, **The Use of Value Focused Thinking and the A, WOT Hybrid Method in Tourism Management**, Tourism Management, Vol. 25, No. 8, PP. 499–506.
37. Kangas, J., Kurttila, M., Kajanus, M. and Kangas, A., 2003, **Evaluation the Management Strategies of a Forestland Estate the S-O-S Approach**, Journal of Environmental Management, Vol. 69, No. 4, PP. 349–358.
38. Koepke, B., 2011, **The Situation of Afghans in the Islamic Republic of Iran Nine Years after the Overthrow of the Taliban Regime in Afghanistan**, Middle East Institute, MEI-FRS (c) (February 4, 2011), PP. 1–13.
39. Lee, J. W. and Hie Kim, S., 2001, **An Integrated Approach for Interdependent Information System Project Selection**, Project Management, Vol. 19, No. 2, PP. 111–118.
40. Monavarian, A. and Fathi, M. R., Omidian, A. and Karimi Zarchi, M., 2011, **Creating Learning University Through Integration of ANP and SWOT with Fuzzy AHP Methodology (Case of University of Tehran)**, Journal of American Science, Vol. 7, No. 10, PP. 23–35.
41. Saaty, T. L., 1997, **A Scaling Method for Priorities in Hierarchical Structures**, Journal of Mathematical Psychology, Vol. 15, No. 3, PP. 234–281.
42. Yuksel, I. and Dag deviren, M., 2007, **Using the Analytic Network Process (ANP) in a SWOT Analysis—A Case Study for a Textile Firm**, Journal of Information Sciences, Vol. 177, No. 16, PP. 3364–3382.